

ПЕДАГОГІКА вищої та середньої школи

48'2016

Журнал «В

ISSN 2304-4470

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ПЕДАГОГІКА
ВИЩОЇ ТА СЕРЕДНЬОЇ
ШКОЛИ

Збірник наукових праць

Засновано 2000 р.
За редакцією доктора пед. наук, професора З. П. Бакум

Випуск 48

Кривий Ріг
2016

Затверджено як фахове видання з педагогічних наук:
постанова Президії ВАК України від 10.02.2010 року № 1-05/1
(зі змінами від 15.04.2014 № 455)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор – Бакум З. П., доктор педагогічних наук, професор, Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Заступник редактора – Дороніна Т. О., доктор педагогічних наук, професор, Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Гаманюк В. А., доктор педагогічних наук, професор, Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Дубенко Н. Г., кандидат педагогічних наук, доцент, Барановичський державний університет (Республіка Білорусь)

Дыяконов Г. В., доктор психологічних наук, професор, Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Коновал О. А., доктор педагогічних наук, професор, Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Кулінов В. В., доктор педагогічних наук, професор, Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Курляк Ірина, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту педагогіки (м. Сталів Воля, Польща)

Мазур Петро, професор, Державна вища професійна школа (м. Хельм, Польща)

Малихін О. В., доктор педагогічних наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка

Мішленіна Т. М., доктор педагогічних наук, доцент, Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Скідан С. О., доктор педагогічних наук, професор, Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Тімко Дітко Оксана, професор, Загребський університет (Хорватія)

Топузов О. М., доктор педагогічних наук, професор, Інститут педагогіки НАПН України

Шелевицький І. В., доктор технічних наук, професор, Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Шрамко Я. В., доктор філософських наук, професор, ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Рекомендовано до друку вченому радою Криворізького педагогічного інституту

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

(протокол № 11 від 11.05.2016 р.)

Адреса редакції:
пр. Гагаріна, 54, м. Кривий Ріг, 50086
(067)9165638
journal.kdpu.pedag@mail.ru

©ДВНЗ «КНУ», 2016

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 378.147

Georgij Bilonenko, Ivan Kasilov,
Sergen Korol'kov

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА ЗІ СТУДЕНТАМИ ОРКЕСТРОВОЇ СЕКЦІЇ НА ФАКУЛЬТЕТІ МИСТЕЦТВ У КЛАСІ ОСНОВНОГО ТА ДОДАТКОВОГО МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Білоненко Г. О., Касілов І. А., Корольков Є. С. Індивідуальна робота зі студентами оркестрової секції на факультеті мистецтв у класі основного та додаткового музичних інструментів.

У статті розглянуто основні проблемні питання, які стосуються планування та організації навчального процесу під час проведення індивідуальних занять з основного та додаткового інструментів. Визначено та встановлено методичні шляхи щодо розв'язання проблемних ситуацій, які виникають під час засвоєння інструментальних дисциплін.

Ключові слова: основний музичний інструмент, додатковий музичний інструмент, індивідуальна робота, агогіка, фразування, інтерпретація.

Білоненко Г. О., Касілов І. А., Корольков Є. С. Индивидуальная работа со студентами оркестровой секции на факультете искусств в классе основного и дополнительного музыкальных инструментов.

В статье рассмотрены основные проблемные вопросы, которые касаются планирования и организации учебного процесса во время проведения индивидуальных занятий по основному и дополнительному инструментам. Определены и установлены методические пути разрешения проблемных ситуаций, которые возникают во время обучения инструментальным дисциплинам.

Ключевые слова: основной музыкальный инструмент, дополнительный музыкальный инструмент, индивидуальная работа, агогика, фразировка, интерпретация.

Bilonenko H. O., Kasilov I. A., Korolkov Ye. S. Individual work with students of orchestral section at the faculty of arts in the class of principal and additional music instruments.

The article discusses key issues concerning the planning and organization of the educational process during the individual lessons by principal and additional music instrument. The text considers a various educational aspects, which will be introduced for improvement of modern education in the conditions of study this discipline in further.

The content of this paper deals with the essence of its conception in the conditions of studying at the Art faculty in higher educational institutions.

The article considers main problems, which influence the quality of professional training of future music art teachers in Ukraine.

The aim of this article is to define and decide common tasks, related to the development of professional approach to main questions, concerning the individual training to instrumental-performing activity into the orchestra, ensemble and solo at the Art faculty.

The subject of the paper is to present the importance of this study for future music art teachers and professional music training in general.

The article begins with short discussion of certain problems in the field of professional instrumental-performing activity. Authors of this paper explain the main methodical approaches, which will be needed for mutual work in pedagogical activity between the students and teachers at the class of principal and additional music instruments.

Methodological solutions of problematic situations that appear during the development of

ПРОБЛЕМА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ В ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ

Кучерган С. В. Проблема здоров'язбереження в історії розвитку педагогічної думки. У статті проаналізовано історію розвитку проблеми здоров'язбереження в педагогіці та висвітлено процеси якісного розвитку поняття здоров'я в педагогічній думці різних часів. Висвітлено особливості здоров'язбереження як частини педагогічної ідеології суспільства. Розкрито фундаментальні підвалини історичного досвіду здоров'язберегальних технологій в освітніх процесах різних суспільних формаций. Визначено провідні тенденції становлення вітчизняної системи освіти в поєднанні зі змінами в розумінні ролі педагога в здоров'язбережувальних процесах.

Ключові слова: здоров'я, здоров'язбереження, педагогічна думка, здоров'язберегальні технології, особливості, гармонійний розвиток, життедіяльність людини.

Кучерган Е. В. Проблема сохранения здоровья в истории развития педагогической мысли.

В статье проанализирована история развития проблемы здоровьесбережения в педагогической мысли и освещены процессы качественного развития здоровья в педагогической мысли разных времен. Освещены особенности здоровьесбережения как части педагогической идеологии общества. Раскрыты фундаментальные основы исторического опыта здоровьесберегающих технологий в образовательных процессах различных форм построения общества. Определены ведущие тенденции развития, становления отечественной системы образования в объединении с изменениями в понимании роли педагога в процессах сохранения здоровья.

Ключевые слова: здоровье, здоровьесбережение, педагогическая мысль, здоровьесберегающие технологии, личность, гармоническое развитие, жизнедеятельность человека.

Kuchurgen Ye. V. The problem of health preservation in the history of educational thought. The article analyses the history of problems of health preservation. The purpose of the article is to show the development of health preservation in different historical period of educational thought formation. Features of health preservation as part of the educational thought of society are highlighted. Fundamental bases of historical experience of healthy technology in educational processes of various public formations are revealed. Leading tendencies of a national education system combined with changes in understanding of a role of the teacher in processes of health preservation have been defined. At civilized approach the main function of health preservation is an active resistance to influence of hostile environment, such as the human person and society. Training of students in safety measures of existence in hostile environment is the main component of health preservation in pedagogics; where continuous improvement of school and university education is basic. A general education where the leading role is given to the teacher who owns humanistic pedagogics of the self-identification based on the principles: nature correspondence and culture correspondence has to be applied. The philosophical fundamentals of the harmonious development of personality and her life are examined. The dynamics of disease overcoming as a process of scientific work is shown.

It has been proved that Ukrainian National Pedagogical School of health preservation has to be grounded on a study of a history of people at school and educational system which corresponds the traditions. Based on the historical development of the nation, children should be linked to their land and their native culture, and participate in creating the image of the ideal human being as a citizen of Ukraine.

Key words: health, health preservation, pedagogical idea of healthy technology, personality,

harmonious development, human activity.

Проблема полягає в погрішенні здоров'я всіх учасників навчально-виховного процесу. Створюється загрозлива ситуація в забезпечені життедіяльності їхньої особистості, яка в основному пов'язана з освітніми процесами. Тому цілком зрозуміло, що здоров'язбереження в навчально-виховному процесі впродовж усієї історії розвитку педагогічної думки привертає велику увагу теоретиків і практиків вищої педагогічної освіти.

В історії педагогіки питання здоров'язбереження в освітньому процесі розглядали Д. Латиціна, М. Левківський, О. Піскунов, В. Горосін, М. Мазалова, Т. Уракова та ін. Саме роботи «Історія освіти і педагогічна думка», «Історія педагогіки», «Історія педагогіки та освіти» висвітлюють здобутки світової думки в педагогіці з позиції соціокультурного підходу. Історія становлення освітньої галузі вперше розкрита з урахуванням впливів побуту і звичай народу, як система педагогіки здоров'язбереження, навчання та виховання дитини.

Відповідно до теми нашої публікації найбільш продуктивною вважаємо історичну періодизацію педагогічної думки, запропоновану О. Антоновою, яка в педагогіці визначає три періоди розвитку:

I період – донауковий – до XVII століття;

II період – концептуальний – XVII – XIX століття (створення окремих теоретичних концепцій виховання та освіти);

III період – системний – кінець XIX століття – до наших днів (становлення педагогіки здоров'язбереження як наукової системи) [1].

Основна проблема покращення здоров'я всіх учасників освітнього процесу може бути розв'язана застосуванням здоров'язберегальних технологій студентів – майбутніх учителів різного профілю, – які б сформували програму практичних дій, що гарантувалася високий рівень гармонійного розвитку особистості на всіх етапах і напрямках її розвитку.

На різних етапах історичного розвитку всіма науковцями-педагогами порушувалось питання здоров'язбереження учня і вчителя в педагогічному процесі. На сьогодні що тему досліджують такі науковці, як О. Джуринський, О. Піскунов, М. Левківський, С. Сисоєва, якими було встановлено проблеми здоров'язбереження в педагогічній думці виховних процесів освітньої галузі.

Мета статті – висвітлити проблеми генезису здоров'язбереження в різні історичні періоди становлення педагогічної думки, а також відстежити закономірності розвитку та систематизації проблем здоров'язбереження в становленні педагогічної освіти.

Висвітлення проблем здоров'язбереження в педагогічній думці розпочинається з донаукового періоду, де первісна людина, намагаючись вижити в агресивному природному оточенні, зазнавала утилік та трам. Надаючи собі примітивну медичну допомогу випадковими діями на рівні буденної свідомості, згодом вона власконалювала та застосовувала свій досвід у стосунках з іншими людьми. Набір рішень первинної допомоги з розвитком суспільства трансформується в систему охорони здоров'я [2]. При цьому людина природно прагнула зберегти своє фізичне здоров'я. Накопичення та передача досвіду збереження здоров'я згодом знаходить своє місце в педагогіці. Елементарні засоби захисту від несприятливих зовнішніх умов – холоду, негоди, прикриття тіла або окремих його частин одягом, влаштування примітивних осель, хоча б самого лише даху – все це примітивні зачатки гігієни [3].

З появою сім'ї як соціального інституту зароджується духовне здоров'я. Сімейне виховання породжує народну педагогіку, яка поглиблює принципи морального здоров'я. У первісному суспільстві розподіл іків був за принципом обсягу праці. Згодом почали застосовувати педагогічні впливи на особистість, які вибирали в ней відповідні звички допомагати хворим і слабким, віддавати кращу іку ім.

Сімейне виховання поглиблює статеве розмежування: жінки виховують дівчаток як майбутніх матерів, а чоловіки хлопчиків за трьома ідеалами – вожжа, жерла, старійшини, що зумовило спеціалізацію здоров'язбереження за ідеалом вожжа, який орієнтував розвиток

особистості на фізичну підготовку до війни і керівництва общинною. За ідеалом жеря в розвитку особистості надавалась персвага інтелекту, оскільки така особа у своїй діяльності виникнувала релігійні обряди й ритуали. Найбільша частина первісного суспільства готувалася до праці. Тому можемо стверджувати, що здоров'я людини в суспільстві набуло фізичних, інтелектуальних і моральних форм розвитку [19].

При становленні державності на Давньому Сході, а саме Стілти, Межиріччі, Китай та Індії, розвиток пріоритетів здоров'я збереження переходить на рівень державності. У спеціальних виховних закладах – школах, накопичення та примноження інформації було процесом трудомістким, що потребувало фізичного здоров'я, оскільки для стимулізації учнів застосовувалось покарання [7].

Особливості здоров'я збереження в державах Стародавньої Греції полягали в розмежуванні поглядів на виховання: спартанського й афінського. Спартанці склали систему на основі фізичного виховання та військової справи під повним контролем держави. Афінська ж система виховання прагнула до гармонійної особистості – науковця, у якій намагались поєднати на основі фізичного розвитку мораль, розум та естетику – ідеальної людини. Тому той, хто прекрасний тілом і душою, відповідає ідеальному здоров'ю.

Багомий внесок у розвиток здоров'я збереження внесли Гіппократ (*Гіппократ*, близько 460 до н.е. – близько 370 до н.е.), Демокріт (*Демокріт*; приблизно 460–370 рр. до н. е.), Сократ (*Сократ*; 469 до н. е.–399 рр. до н. е.), Протагор (480–410 рр. до н. е.), Піфагор (*Піфагор*; 580–500 рр. до н. е.), Аристотель (*Аристотель*; 384 до н. е.–322 рр. до н. е.) та Платон (*Платон*; 427–347 рр. до н. е.), які пересоріентували спрямованість наукових інтересів на вивчення проблем організації життедіяльності як умов задоволення соціальних та етических потреб особистості. Також учебачі розвиток особистості в гармонізації відміноз'язку фізичного тіла та системи мислення, її смислових станів, бажань, почуттів, що складають світ розуму духовного та матеріального початків у досягненні досконалості здоров'я [14].

У добу Середньовіччя посилюється спеціалізація освітніх процесів, а значить удосконалення систем здоров'я збереження, яка розвивається за напрямами: церковне виховання на практиці заперечувало мирські віхи для більшого посилання моральних якостей; лицарське виховання передбачало панування над землею та селянами, що розділялося на дві категорії: «вища» – у якій збереження здоров'я полягало в презирливому ставленні до всіх видів праці, навіть до інтелектуальної і віддавалась перевага тільки фізичним, військовим справам, та «нижчу» з кріпосницькою мораллю [6].

Доба Відродження – це формування нового гуманістичного погляду на світ та життя людини. Гуманістичні погляди здоров'я збереження формувалися в запереченні середньовічного аскетизму, поставивши в центр уваги здорову людину без відхилень, перебільшені та й гармонійний розвиток. На цих діяях починає вибудовуватись і гуманістична педагогіка, яка піддає різкій критиці середньовічне холастичне виховання, що не спроможне забезпечити нормальній життедіяльності розвиток людини, яка в ідеалі радіє життю, сильна духом і тілом, має повне право на землі та духовній радості і їх збалансованість у вигляді сформованості високих моральних якостей.

Педагоги-гуманісти Еразм Роттердамський (*Desiderius Erasmus Roterodamus*; 1466–1536 рр.), Франсуа Рабле (*François Rabelais*; 1494–1553 рр.), Мішель де Монтене (*Michel de Montaigne*; 1553–1592 рр.), в Англії Томас Мор (*Sir Thomas More*; 1478–1535 рр.), в Італії Томазо Кампанелла (*Tomaso Campanella*; 1568–1639 рр.), Вітторіонда Фелітре (*Vittorino da Feltre*; 1378–1446 рр.) по-новому розуміли мету і завдання виховання. Вони бачили нормальний розвиток дитини та її здоров'я в гармонізації суспільства й особистості учня шляхом гармонізації почуттів, поваги до дитячої особистості, заперечували сувору дисципліну та тілесні покарання. Вони визнавали за необхідність ураховувати особивіտі дитячого віку, індивідуалізувати навчання і виховання для покращення здоров'я дитини, яка цього не ризко критикує середньовічну холастичну систему виховання і навчання, яка цього не передбачала. Вони пропонували її таку систему виховання, яка гармонізувала, тобто

ідеально узгоджувала фізичні, інтелектуальні, моральні цінності і розвивала здорову людину – розумово і фізично, формуючи в неї високі моральні якості [4].

Вершиною, завершеним донавокового періоду є педагогічна система Я. Коменського (Jan Amos Komensky; 1592–1670 рр.), який розвивав загальні бачення світу і, переборюючи недосконалості, склав власну педагогічну філософію, що надала можливість у подальшому обґрунтувати весь комплекс педагогічних питань і визначити педагогіку як науку. Шкільна освіта, за Я. Коменським, повинна бути універсальною: «у школах потрібно вчити всіх усому...», але від учнів не вимагати знання всіх наук і мистецтв, адже це безглуздо і за малою тривалістю нашого життя неможливо, а навіть шкільно для здоров'я у всіх відношеннях. Учитель повинен навчати учнів прагнути розлігувати основи, властивості і цілі всього найважливішого, що існує і розвивається, щоб у цьому світі не зустріти нічого, про що вони (учні) не могли скласти бодай скромного судження». Запобігання таких перевантажен, за концепцію здоров'я збереження, визначається як система поглядів на сутність педагогічної діяльності, її мету, завдання, об'єкт і суб'єкт діяльності, способи та засоби її здійснення тощо, яка, у процесі усунення внутрішніх або зовнішніх суперечностей, саморозгортається, гармонізується й забезпечує самозбереження й саморозвиток [12].

Джон Локк (John Locke; 1632–1704 рр.) у своїй педагогічній концепції проблему здоров'я збереження вбачає в нездоровому суспільстві та його нездоровому впливі на особистість. Оздоровлення суспільства наукою вчбає тільки через систему освіти та виховання [15].

Здоров'я збереження під час французького Просвітництва винесли Гіппократ (*Ліптократ*, 1689–1755 рр.), Вольтер (Voltaire; 1694–1778 рр.), Жан-Жак Руссо (Jean-Jacques Rousseau; 1712–1778 рр.), Дені Дідо (Denis Diderot; 1713–1784 рр.), Поль Анрі Гольбах (Paul Heinrich Dietrich Baron von Holbach; 1723–1789 рр.), Гельвецій (Claude Adrien Helvetius; 1715–1771 рр.), Етьєн Боннот де Кондільяк (Etienne Bonnotte Condillac; 1714–1780 рр.), Жульєн Офр де Ламетрі (Julien Offray de La Mettrie; 1709–1751 рр.), Йоганн Генріх Песталозі (Johann Heinrich Pestalozzi; 1746–1827 рр.) та ін. Просвітителі боролися за оздоровлення суспільства, але ненаслідницькими методами. Вони стверджували, що світом правлять ідеї, тому суспільству для оздоровлення потрібно змінити ідею негативну на позитивну через освіту [3].

Між педагогами філантропістами та неогуманістами можна виділити Базедова Йоганна-Генріха-Бернгарда (Johann Bernhard Basedow; 1724–1790 рр.) як засновника цієї течії в педагогіці, а також Йохіма Генріха Кампе (Joachim Heinrich Campe; 1746–1818 рр.), Вільгельма фон Гумбольдта (Friedrich Wilhelm Christian Karl Ferdinand Freiherr von Humboldt; 1767–1835 рр.), Фрідріха Августа Вольфа (Friedrich August Wolf; 1759–1824 рр.), Йоганна-Готфріда Геердера (Johann Gottfried Herder; 1744–1803 рр.) та ін. Вони намагались реалізовувати здоров'я збереження учнів через механізми любові до людини, іх шкільні заклади створювались перед розкішною природою за принципом «природа, школа, життя». У своїй педагогічних теоріях філантропісти виходили з того, що покращення умов життя людей неможливе без покращення навчально-виховної роботи в освітніх закладах. Основною метою було готовувати люблячих життя людей, які б займались удосконаленням систем фізичного, інтелектуального та духовного виховання. Вони, як педагоги, заклали низку педагогічних ідеї, які мали важливе продовження: шкільна гімнастика, трудове навчання, дитяча література, педагогічна освіта та ін. [1].

Німецька філософія І. Канта (Immanuel Kant; 1724–1804 рр.), Г. Гегеля (Georg Wilhelm Friedrich Hegel; 1770–1831 рр.), А. Дістерверга (Friedrich Adolph Wilhelm Diesterweg; 1790–1866 рр.), Й. Гербата (Johann Friedrich Herbart; 1776–1841 рр.), обґрунтували на основі ідеї гуманістичної самосвідомості особистості шляхи реформування шкільної та університетської освіти. Альфів Дістерверг (Friedrich Adolph Wilhelm Diesterweg; 1790–1866 рр.) приділив велику увагу оздоровленню освіти через загальнолюдське виховання, у якому корінну роль відводив учителю. Він уважав, що в людей за допомогою системи виховання потрібно

розвивати склонності єдиної любові до людства, а особливо до свого народу. Основною метою виховання він вбачав гармонізацію всіх задатків людини, які вона повинна спрямовувати для служження істині, красі та добру. Ідеальна гармонія виховання повинна базуватися на трьох принципах: природоцілісності, культуроцілісності та самодіяльноті. Спираючись на ці принципи, в подальшому Дістерберг створив «дидактику розвиваючого навчання» [11]. Йоганн Фрідріх Гербарт (Johann Friedrich Herbart; 1776–1841 рр.) був прихильником асоціативної науково-психологічної педагогіки. Велику увагу він приділяв мінливостям у процесі розвитку особистості, які впливали на утворення морального характеру. В основі цього характеру, уважав він, лежать особливості тіла, тому в інтересах морального виховання потрібно займатися здоров'язбереженням. Гербарт, як і більшість педагогічних мислителів, здоров'язбереження розуміє як систему такого способу життя, який загартовує тіло: «Ях схвалюю все, що загартовує тіло, і переконаний, що надалі знайдуть такі способи загартування людини, які будуть змінювати її дух у цілому за власною ініціативою і нададуть їй можливість реалізовувати свою діяльність у відповідних напрямках, а також відуввати гордість у власних очах» [17]. Фрельберг Фрідріх Вільгельм (Friedrich Frobel; 1782–1852 рр.) – німецький педагог, який створив ідею «дитячого садка». Процеси здоров'язбереження дитячого віку вбачав у створенні спеціальних дитячих закладів (садків) і організації такої ігрової діяльності, яка повинна розвивати у дитині природну руливість, безпосередність, характер, а також неабияку допитливість, претензія до здорових форм наслідування та вільної творчості [9].

Реформаторська педагогіка розглядала процеси здоров'я збереження під кутом педагогіки «вільного виховання», що бере за основу вільну виховання всупереч системі правил. Її представниками є Кей Еллен Кароліна Софія (Ellen Karolina Sofia Key 1849–1926 pp.), Генріх Шаррельман (Genrikh Sharrelman; 1871–1940 pp.), Марія Монтессорі (Maria Montessori; 1870–1952 pp.), за поглядами яких, дітей не потрібно виховувати спеціально, а необхідно надати можливість дитині самостійно розвиватись і ставити сонцем, навколо якого обертаються всі виховні процеси. Перед школою появивася завдання збереження дитини через розвиток творчих сил за допомогою дитячої фантазії. На думку Марії Монтессорі, школа повинна бути лабораторією, де виникають психологічні особливості, які в проводиться систематичним антропологічним обстеженням [5].

Наступним кроком психолого-педагогічної науки була експериментальна педагогіка, або педагогіка, заснована на освітніх поглядах медичної домінанти в освітній галузі. Представниками цього напрямку були Лай Вільгельм Август (Wilhelm August Lay; 1862–1926 pp.), «Школа дій» Ернст Мейман (Ernst Friedrich Wilhelm Meissner; 1862–1915 pp.), у Франції – Альфред Біне (Alfred Binet; 1857–1911 pp.), у США – Едвард Лі Торндайк (Edward Lee Thorndike; 1874–1949 pp.), як намагалися завдяки останнім дослідженням в галузі психології визначити, наскільки можливо точно організувати педагогічні виплати, на особистість учня. Експериментальна педагогіка здorов'язбереження намагається бути інтерагіційною науковою, синтезуючи в собі педагогіку, фізіологію та психологію. Здоров'язбереження полягає у визначеній можливості кожної дитини і завдання цілому в конкретизації розвитку кожного за допомогою індивідуально розробленої программи навчання та виховання. В основі програми були інтелектуальний розвиток дитини та її соціальні потреби. Експериментатори вважали, що поперець педагогіка має абстрактний характер нормування, тому для більш наукового обґрунтuvання педагогічних процесів і саме педагогіки потрібно було поглиблене обстеження дитин. Вони вказували на необхідність синтезованого знання про дитину, яке базується на анатомії та фізіології, а також на психології та патопсихології. Головним способом дослідження була визначеність використання тестами, на основі яких педагоги намагались відшукувати засоби, за допомогою яких здійснювали навчання усіх ефективним методами [16].

Педагогіка прагматизму, в основу якої покладена дія у прагненні до істинного, широкого користі. Представником цієї педагогіки був Джон Дьюей (John Dewey, 1859-1952 pp.), за концепцію якого виховання повинно розвиватись не на основі спадковості, а

власним досвідом дитини. Дж. Дьюї намагався оздоровити суспільство, примиривши різні класові групи, увівши виховання на основі трудового навчання. При тому він уважав, що трудове навчання є елементом загальної педагогіки, а не професійної. У зв'язку з тим, що само ручна праця є основою проходження дитини через усі етапи еволюції, що пройшли людина [18].

У педагогіці «громадянського виховання» і «трудової школи» Георг Міхаель Керпенштейнер (Georg Michael Kerschensteiner; 1854–1932 рр.) вбачав соціальні здоров'я збереження народної молоді, щоб діти не називали згубного вlivу вуллиці їх необхідні зробити трудовою молоддю за допомогою трудової школи. Потрібно завоювати владу над якінми думками, а також серцем, щоб у подальшому вони стали повноцінними громадянами своєї країни. Для цього ім потребно дати максимум практичних навичок у професійній підготовці. Теоретичні знання сприймаються як супроводжувальний процес для посилення професійності.

Нові школи за теорією «нового» виховання повинні забезпечувати розвиток дітей, які повинні бути готовими виконувати свою суспільну обов'язки на основі гармонійного і природного виховання. Іскравим представником був Адольф Ферр'є (Adolphe Ferrière, 1879-1960 рр.), який організовував школи інтернатного типу, де створені штучні середовища складалось з: 1) малювальних проприодесміс; 2) епіциклопедических занять чин; 3) відлініх і активівних методів навчання; 4) високого матеріального забезпечення; 5) пікліального самоврядування. Ці усі умови і повинні забезпечити фізичний, розумовий та моральний розвиток дітей, пристосованих до практичного життя [14].

Педагоги етико-гуманістичного напрямку, представниками якої були на Україні Г. Сковорода (1722–1794 рр.), І. Котляревський (1769–1838 рр.), Т. Шевченко (1814–1861 рр.), П. Куліш (1819–1897 рр.), О. Духнович (1803–1865 рр.), уважали, що через поширення освіти можливо народ зробити щасливим. У центрі цих здогорів збереженням були взаємні людяні і природи. Вони пропагували що зміст і суть людини залежить «від сродній праці», тобто людина щаслива тоді, коли вона відповідає своєму призначенню. Вони були прихильниками організації народної школи, в основі виховання якої була см'я, і батько та матір були зразком, життю іконами. Метою ж також освіти в кінцевому результаті потреби особистості в гармонізації розумового, фізичного, морального і естетичного виховання. Фізичне виховання повинно починатись до народження і полягати в здоровому способі життя батьків. Турбота родини про майбутніх своїх дітей повинна була почнатись з турботою про матір. Розумові здібності зрозумілося як здатність пізнавати добро і зло. Все виховання переважно покладалось на вчителья, тому його постаті піддавалася наційній критиці і побажанням бачити народного вчителя здоровим, привітним, з гнучким мисленням. Педагоги мріяли про власну систему викладання як українські підручники [11].

Історія мрії про власну систему викладання і українські підручники [1]. Віднатий український педагог К. Ушинський (1824–1870 рр.) першим у педагогіці підмінив питання про оздоровлення народу як фундаментальної основи оздоровлення держави, він говорив, що «народ є единим джерелом історичного життя держав і найкрасивішим створінням божим на землі». Ці погляди геніального науковця доводили те, що фізичне, духовне й соціальне здоров'я збереження людини полягає у формуванні здорового покоління. У поколінні, яке повинно поважати свій народ та примножувати його як фізичне, так і духовне здоров'я. Усе це можливе тільки при створенні своєї держави, для чого повинна існувати народна педагогіка. Так, народна мудрість для К. Ушинського була тими підвалинами, на яких повинна розбудовуватися в своєму змісті вся педагогічна, державна система. Він у своїх трактатах дав, що в основі здорових змістів наукової педагогіки повинна бути закладена мораль народної педагогіки.

Педагогічна система здоров'я збереження К. Ушинського вибрала в себе намагання зробити педагогічну систему науку на основі народності. Він постійно заявляв, що головним рушієм прогресу в суспільстві й історичним розвитком суспільства є наука та освіта на основі народної творчості. Тому педагогічна наука повинна бути більш практичною і прикладною, теоретичний розвиток повинен мати також практичне пристосування у вигляді порад для

батьків і вчителів. Принципи народності виховання К. Ушинський розглядає, як право кожного народу на самовизначення, оскільки самобутність кожного народу коріниться передовсім у характері кожного індивіда. Саме виховання визначається самим сутністю особистості людини; саме характер є та сутність, за якою фундаментом є народність [10].

Неабияку роль у розвитку здоров'я збереження педагогічної думки в Україні на зламі XIX і ХХ століття відіграли відомі діячі освіти, представники педагогіки просвітительсько-демократичного напряму: М. Пирогов (1810–1881 рр.), М. Корф (1834–1883 рр.), Х. Алчевська (1841–1920 рр.), Ф. Фельдович (1834–1888 рр.), Б. Грінченко (1863–1910 рр.), М. Коцюбинський (1864–1913 рр.), І. Франко (1856–1916 рр.), Лесі Українка (Лариса Петрівна Косач-Квітка) (1871–1913 рр.), Т. Лубенець (1855–1936 рр.). Ця система мала характер загальнолідського виховання і заперечувала вузько спрямоване навчання, але у випадкахоздоровлення за умови помірного або незадовільного здоров'я для широкого використання варіантів збереженої специалізації. М. Пирогов стверджував, що професійна навчання можливі варіанти збереженої специалізації. М. Пирогов стверджував, що професійна освіта за всіма канонами повинна передовсім вибудовуватись на основі загальній освіти, а вже потім відбуватись спеціалізація за професійними предметами. Він боровся за самостійність університетів та реформування освіти, яка повинна виховувати особистість громадян: «Усі хто бажає бути патріотом і громадянином своєї держави повинен спочатку навчитися бути особистістю». Педагоги просвітительсько-демократичного напряму вважали, що основне завдання педагогики здоров'я збереження – це підготовка людей-громадян із широким світоглядом і високими гуманістичними почуттями. Основними засобами просвітіти повинні бути навчання грамоти та ведення безпідставного характеру [10].

Організація здоров'я збереження нації в основному була спрямована на охорону фізичного здоров'я. Недостату морального та соціального здоров'я в педагогії намагались компенсувати – І. Стеценко (1873–1918 рр.), М. Грушевський (1866–1934 рр.), П. Блонський (1884–1941 рр.) та С. Русова (1856–1940 рр.), які, здійснюючи організацію системи освіти в Україні, намагалися, щоб в її основі лежала українізація. Вони накреслили програму становлення національної освіти в Україні.

Особливого значення оздоровленню нації через освіту надавав М. Грушевський (1866–1934 рр.), його думка полягала в системо-творенні української школи. Займаючись розвитком і творенням української історії, він, застосовуючи історичний метод, уважав, що основою здоров'я нації є її історія. Тому докладав багато зусиль для поширення історичних знань серед народу, вивчення історії у школах та створення педагогічної системи на основі історичного становлення нації. Порушення радянською владою історичного минулого українського народу повинне бути виправдане діяльністю суспільних організацій. Він українському народу повинне бути виправдане діяльністю суспільних організацій. Він заложив пропагував українську історію в Парижі, Петербурзі. Видавав підручники для вивчення історії українського народу. Розробив проект створення Української Академії Наук. Він обтурнував створення Українського кафедр при університетах [8].

Великий внесок в розвиток гуманістичного підходу до виховання особистості було зроблено А. Макаренком (1888–1939 рр.), Г. Ващенко (1878–1967 рр.) та В. Сухомлинським (1918 – 1970 рр.). Їхні праці є базовими основами гуманістичного виховання сучасної особистості. Концептуальні основи їхніх педагогічних систем зберігають актуальність і донині. Педагогічна система А. Макаренка була запропонована як практична наука, яку можливо закріпити, використовуючи метод соціально-психологічних установок на формування дитячого колективу. Установка негативного катарису (нитників та паніксерів), які сієтися пессімізм складає першу загрозу духовності. А. Макаренко стверджував, що «не існує окремо колективу вчителів та вихованців». Катаричність ідеї А. Макаренка полягає в тому, що корекція відбувається тоді, коли особистість повинна досягти рівня духовності і здібностей усього колективу. Саме в цьому особистісному перетворенні індивід починає бути носієм колективних здібностей і можливостей, у цьому й полягає духовний катарис особистості. Чим більший колектив, уважав А. Макаренко, тим більш його можливості. Колективне життя складає колективістську свідомість. У єдиному колективі вихователям легше виховувати, а в дітей швидше відбувається соціалізація, іншими словами

дорослішання [13].

Система Г. Ващенка полягає у створенні образу виховного ідеалу української людини. Здоров'я цього ідеалу побудоване на двох головних принципах: перший – християнської моралі і другий – української духовності, що спрямовані на службу Богові і Україні. Християнська мораль ставить основу виховання загальнолідських цінностей: закон творення добра і боротьби зі злом, шукання правди і побудова справедливого суспільства, що спирається на закони краси і любові. Продовжуючи систему катарисного виховання через колектив, Г. Ващенко пошириє її на межі держави на рівень національної діяльності. Педагог-гуманіст мріє про оздоровлення нації через систему виховання [9].

Система особистісно зорієнтованого підходу В. Сухомлинського полягає в багатоаспектній ідеї всебічного розвитку особистості, її пронизує проблема проектування людини. Здоров'я розвитку особистості складається з розумового, морального, естетичного, трудового та фізичного. При недостатній несформованості одного із названих компонентів говорять про нормальній розвиток немає сенсу. Варто говорити про порушення і неможливість розв'язання жодне педагогічне завдання. За цію теорією, виховна робота спрямовується на те, щоб дитині дати відчуття повного життя за моральними канонами. Провідне місце в цій виховній системі займає розвиток творчого почуття. Особливо В. Сухомлинський приділяє велику увагу загальному зміщенню здоров'я, устіп у навчанні визначається турботою про те, як спітк, як харчується дитина, яке її загальні почуття, як вона грас, який режим дна, наскільки часто вона буває на свіжому повітрі. На його думку, дитина краще мислить на природі, саме там потрібно ставити запитання. Діти повинні жити в світі краси, а спільні переживання на природі дають вчителю можливість працювати творчо разом з дитиною. Виховання естетичних та стихічних цінностей на природі розкривають у вихованцях все найкраще [10].

Історія розвитку педагогічної думки достатньо виразно демонструє проблеми збереження здоров'я. За весь час розвитку цивілізації в системі освіти мало місце різні цілі та технології здоров'я збереження людства. У різni часi цi технологiї мали рiзнi iдеологiчнi та педагогiчнi пiдiрiзу iз розвитком суспiльства власконаповnились, накопичуючи досвiд здоров'я збереження, спрямований на гармонiзацiю взаємовiдносiн з зовнiшнiм середовищем, розвиток та власконалення соцiальних вiдношень у побудовi державностi. Основний напрямок здоров'я збереження – це гармонiзацiя розвитку особистостi, а перетворення унiверсално iсторичного досвiду технологiй здоров'я збереження в педагогiчнiй думцi повинно суттєво покращити практикум здоров'я та життедiяльнiсть учасникiв педагогiчного процесу.

Література

1. Адаменко О. Особливості та тенденції розвитку педагогічної науки в Україні у другій половині ХХ століття / О. Адаменко, В. Курило // Рiдна школа. – 2012. – № 4/5. – С. 39–43.
2. Алексєєв В. П. Історія першівського суспiльства / В. П. Алексєєв, А. І. Першиц // Наука. – 1990. – С. 6–16.
3. Галузинський В. М. Педагогіка: теорія та історія / В. М. Галузинський, М. Б. Свтух. – Київ : Вища школа, 1995. – 237 с.
4. Джуринський А.Н. Історія педагогіки / А. Н. Джуринський. – Москва : Гуманіт. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 432 с.
5. Завгородній Т. К. Історія педагогіки : [навчально-методичний посібник] / Т. К. Завгородній, Л. М. Прокопів, І. В. Стражнікова. – Івано-Франківськ, 2014. – 160 с.
6. Історія педагогіки / за ред. М. С. Гриценка. – Київ : Вища школа, 1973. – 447 с.
7. Кравець В. П. Історія класичної зарубiжної педагогіки та школництва / В. П. Кравець. – Тернопіль : Тернопiль, 1996. – 436 с.
8. Латышіна Д. І. Історія педагогіки, історія образування та педагогiческої мысли / Д. І. Латышіна. – Москва : Гардарики, 2005. – 603 с.
9. Левківський М. В. Історія педагогіки / М. В. Левківський. – Київ : Центр навчальної літератури, 2011. – 190 с.
10. Лузан П. Г. Історія педагогіки та освіти в Україні : [навчальний посібник] / П. Г. Лузан, О. В. Васюк. – [2-те вид., доп. і перероб.]. – Київ : ДАККМ, 2010. – 296 с.
11. Любар О. О. Історія української школи і педагогогіки / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко. – Київ : Знання, 2003. – 450 с.
12. Мазалова М.

Педагогіка вищої та середньої школи. – 2016. – Вип. 48

119

Історія педагогики и образовани [Електронний ресурс] / М. Мазалова. – Режим доступу: [http://ouallib.com/book/mazalova_marina/istoriya_pedagogiki_i_obraзованиya.html](http://ouallib.com/book/mazalova_marina/istoriya_pedagogiki_i_obraзовaniya.html).

13. Максимюк С. П. Педагогика: [навчальний посібник] / С. П. Максимюк. – Київ : Кондор, 2005. – 667 с.

14. Мешко О. І. Історія зарубіжної школи і педагогіки / О. І. Мешко, О. Я. Янкович, Г. М. Мешко. – Тернопіль : ТДПУ, 1996. – 207 с.

15. Пискунов А. Історія педагогіки / А. Пискунов. – Москва : ТЦ «Сфера», 1998. – 304 с.

16. Попов В. А. Історія педагогіки і образування / В. А. Попов; под ред. В. А. Сластиціна. – Москва : Іздательський центр «Академія», 2012. – 208 с.

17. Приникова В. Г. Історія образования и педагогической мысли: [учебник-справочник] / В. Г. Приникова, З. І. Равкін. – Москва : Новая школа, 1995. – 96 с.

18. Степашко Л. А. Філософія і исторіообразування / Л. А. Степашко. – Москва : Московський психологіко-соціальний інститут: Флінта, 1999. – 272 с.

19. Фіцула М. М. Педагогіка / М. М. Фіцула. – Київ : Академія, 2001. – 527 с.

УДК 371.12

Володимир Марків

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАРОДНИХ ШКОЛ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ УКРАЇНИ У XIX СТОЛІТТІ (ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

Марків В.М. Педагогічна діяльність народних шкіл Південно-Східної України у XIX столітті (історико-педагогічний аспект).

У статті розглядається питання формування вчительського персоналу в XIX столітті для початкових класів. Історичний контекст становить XVIII – на початку XIX століття, коли відбувається активний процес колонізації Північного Причорномор'я (побудова нові міст – Херсона, Миколаєва, Одеси, великої кількості містечок і сіл; розвиток промисловості, торгівлі, суднобудування, сільське господарство; виникнення і функціонування первісних осередків освіти – народних школ, актуалізація питання щодо їх кадрового складу).

Ключові слова: народні школи, кадровий склад, ланки освіти, осередки освіти, учительські кадри, педагогічні знання, підготовка вчителів, професійний педагог, початкова школа.

Марків В. Н. Педагогическая деятельность народных школ Юго-Восточной Украины в XIX веке (историко-педагогический аспект).

В статье рассматривается вопрос формирования учительского персонала в XIX веке для начальных классов. Исторический контекст составляет XVIII – нач. XIX века, когда происходит активный процесс колонизации Северного Причерноморья (построение новых городов – Херсона, Николаева, Одессы, большого количества городов и сел, развитие городов – Херсона, Николаева, Одессы, большого количества городов и сел, развитие промышленности, торговли, судостроения, сельское хозяйство, возникновение и функционирование первых очагов образования – народных школ, актуализация вопроса их кадрового состава).

Ключевые слова: народные школы, кадровый состав, звенья образования, ячейки образования, учительские кадры, педагогические знания, подготовка учителей, профессиональный педагог, начальная школа.

Markiv V. N. Educational activity of folk schools in the south-east of Ukraine in XIX century.

In XIX century there was a sharp contradiction between a demand for well-educated and prepared production workers and extraordinarily low level and backwardness from the modern requirements of all branches of education in the Russian empire of that time. The position of affairs in Ukraine were considerably worse, than in the central provinces of Russia. The imperial power, trying to retain people in obedience, used school for this purpose. The Russian-language studying made difficulties in understanding of learning material by Ukrainian-speaking children. Church

patronage limited curricula and programs and did not give the access to new scientific knowledge, textbooks, articles and books.

School and education of this period could not satisfy the necessities of people in training. Only at primary school the education was free of charge. But parents could not send their children to it as they have to work from childhood. Family could not provide their children with clothing, shoes, food. Rather high payment for studying in secondary (gymnasium) and high (universities) educational institutions was affordable only for noble families.

Primary schools of Ukraine in that period were subjected to different ministries and departments, private persons, separate organizations. However, without regard to different subordination, content of education in them did not almost differ and determined by principles of Orthodoxy, autocracy, class, national and sexual inequality. Moreover a system of schools was not developed, and considerable part of children could not go to school.

As primary schools students studied a law of God, Russian, arithmetic and singing. The position of affairs in the primary classes of province schools was not better.

In the article the question of training of teaching staff for primary classes in XIX century is examined. At the end of XVIII beginning of XIX century there was an active process of colonization of North Black Sea region. New cities such as Kherson, Mykolaiv, Odesa and a lot of small towns and villages were built. Industry, trade, shipbuilding, agriculture were in progress. The first centers of education – folk schools were established, and the question of their teaching staff was actual.

Key words: folk schools, teaching staff, branches of education, centers of education, pedagogical knowledge, «training of teachers», professional teacher, primary school.

Наприкінці XVIII – поч. XIX ст. здійснюється активний процес колонізації Північного Причорномор'я. Будуються нові міста Херсон, Миколаїв, Одеса та інші, велика кількість містечок і сіл. Розвивається промисловість, торгівля, суднобудування, сільське господарство. З'являються перші осередки освіти – народні школи, і, відповідно, нагальним стає й питання їх кадрового складу.

Питання формування вчительського персоналу в XIX ст. для початкових шкіл постійно висвітлювалось на сторінках «Сборника Херсонського земства», у наукових працях дріворозточників науковців та педагогів-практиків М. Чехова, В. Стояніна, М. Демкова, Б. Влахопулова, Л. Толстого, сучасних авторів – О. Любара, О. Сухомлинського, І. Павліка, П. Тригуба, О. Тригуба та інших.

Перша в межах сучасної Миколаївської області загальноосвітня школа на 25 осіб була відкрита в 1827 році. У 30-40 роках XIX ст. вже налічувалось близько 15 школ, які давали початкову освіту і охоплювали зовсім незначну частину дітей шкільного віку [1, с. 7].

У 1828 році міністр народної освіти Шипішок сказав, що «народні освіти в Російській імперії майже не існують» [2, с. 379], бо навіть в 1836 р. у Російській імперії було лише 661 училище. Для того що функціонували школи, потрібно було мати приміщення, меблі, підручники і, головне, забезпечити потужний кадровий потенціал. На той час у Росії не було розвиненої системи підготовки вчительських кадрів. Із 1784 року в Санкт-Петербурзькому головному народному училищі почалася «підготовка вчителів» [2, с. 247]. У 1786 році виникла вчительська семінарія, яка потім була перетворена на 1804 р. у педагогічний інститут. Із 1817 року в цьому інституті починають готувати вчителів для парафіяльних школ народних училищ [2, с. 247-248].

У цей період більша частина вчителів початкових шкіл – відставні солдати та офіцери, волосяні писари, письменні селяни, священнослужителі та чиновники. Вони викладали в школах без будь-якої спеціальної освіти, деякі з них були ледве письменні [4, с. 8-9]. Так, наприклад, в школах державних селян в Засіллі, Сингурівці, Станіславі, Мар'їнському, Нікольському та інших – учителями були міщани. У м. Кривий Ріг, с. Покровське, Михайлівка,

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГИКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Білоненко Г. О., Касілов І. А., Корольков С. С. Індивідуальна робота зі студентами оркестрової секції на факультеті мистецтв у класі основного та додаткового музичних інструментів.....	3
Буданова Л. Г. Аналіз тенденцій організації та проведення діагностики якості навчальних досягнень майбутніх фармацевтів	7
Гридуцьк О. Є. Компоненти термінологічної компетентності студентів лісотехнічних спеціальностей.....	12
Желанова В. В. Контекстualізація професійної підготовки дизайнерів одягу у ВНЗ.....	17
Лапіна В. О. Спеціфіка організації іншомовної підготовки студентів технічних спеціальностей на засадах діалогічного навчання.....	23
Пасічна О. В. Дидактичні основи підготовки інженера-педагога у вищому навчальному закладі	27
Потапенко О. Б., Іванова В. В. Системно-інтегративний підхід у формуванні творчої особистості майбутнього вчителя в умовах педагогічного випу.....	30
Ступник М. І., Моркув С. П., Ткачук В. В. Концепція підготовки гірничого інженера в системі неперервної освіти (школа – ВНЗ – підприємство).....	34
Татаренкова А. А. Педагогічні умови формування професійної компетентності студентів музичних спеціальностей з арт-менеджменту	43
Ху Мані. Експериментальна перевірка ефективності методики підготовки керівника вокального ансамблю.....	49

РОЗДІЛ 2 АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОСВІТИ

Висоцька Л. В. Актуальні аспекти правової освіти в дисертаційних роботах сучасників	54
Дзвеницька Л. С. Основні напрями та особливості професійної підготовки вчителів німецької мови в Україні	58
Дрогайло О. І. Інформаційно-комунікаційні технології та роль інформації в умовах радикальної модернізації суспільства.....	64
Лукашенко Т. Ф., Кущевська Н. Ф., Малишев В. В. Створення науково-освітньої лабораторії з нанотехнології – необхідний крок освітньої діяльності в цій галузі	67
Лукашук І. Ф. Особливості, структура і зміст формування фахової компетентності майбутніх медичних сестер на основі міжпредметних зв'язків.....	72
Мурашковська В. П. Аналіз проблеми адаптації першокурсників до умов навчання у ВНЗ на технічних спеціальностях.....	80
Побережна Н. О. Іншомовна підготовка здобувачів вищої освіти нефілологічного профілю відповідно до загальноєвропейських вимог	86
Устінова В. О. Міждисциплінний підхід при структуруванні змісту гуманітарних дисциплін.....	89
Фурт Д. В. Дидактичні умови розвитку полікультурної компетентності старшокласників	92
Шалацька Г. М. Новітні підходи до викладання ділової іноземної мови за професійним спрямуванням: інформаційні технології.....	97
Ящук Т. А. Ринок освітніх послуг та ринок праці: проблеми взаємодії	102

РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Вакуленко В. М. Інтеграція освіти і науки: історичний аспект	106
Кучерган С. В. Проблема здоров'язбереження в історії розвитку педагогічної думки	112
Марків В. М. Педагогічна діяльність народних шкіл Південно-Східної України у XIX столітті (історико-педагогічний аспект)	120
Мотуз Т. В. Формування ідей толерантності в педагогічній думці України: джерелознавчий аспект	124

РОЗДІЛ 4 ІНТЕГРАЦІЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЧИННИКІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Бондаренко О. В. Роль куратора академічної групи у формуванні професійної спрямованості майбутніх гірничих інженерів	132
Онищенко І. В. Навчально-професійна мотивація як складник професійного становлення майбутніх фахівців педагогічного профілю	139
Соболєва С. М. До проблеми організації індивідуально-науково-дослідницької діяльності студентів	145
Шепеленко Т. Л. Психолого-педагогічні основи формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців економічного профілю у процесі професійної підготовки	150
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.	156

Наукове видання

Педагогіка вищої та середньої школи

Збірник наукових праць

Випуск 48

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор З. П. Бакум

Літературні редактори:

Зеленкова Н. І., кандидат педагогічних наук, доцент,
Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «КНУ»
Цуофал Л. С., старший викладач,
Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «КНУ»

Технічний редактор:

Бондаренко О. В., кандидат педагогічних наук, доцент,
Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «КНУ»

Підписано до друку 01.06.2016 р.

Формат 60×84/16. Ум. др. арк. 11,05.

Тираж – 100 пр.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації КВ № 18958-7748 ПР від 03.04.2012 р.

Криворізький педагогічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
просп. Гагаріна, 54, Кривий Ріг, Україна, 50086
Тел.: (0564) 71-70-25.